

Verslag van het 7^e USI Circular Economy Lab: lokale recycling en hergebruik

Organisatie: Utrecht Sustainability Institute (USI)

Locatie: 14 oktober 2014, 20:00 – 22:00, Academiegebouw Utrecht

Inleiding

Het aantal lokale duurzaamheidsinitiatieven neemt snel toe. Burgers en ondernemers verenigen zich en komen tot innovatieve en creatieve oplossingen om lokaal het ontstaan van afval te verminderen, afval lokaal opnieuw te hergebruiken of lokaal te recyclen. Hiermee creëren bewoners en ondernemers waarde uit 'afval' en kunnen zo inkomsten genereren die bijdragen aan de vorming van veerkrachtige lokale 'communities'. Maar hoe integreren we deze innovatieve ideeën in het bestaande afvalmanagementsysteem? Deze vraag stond centraal tijdens het 7^e USI Circular Economy Lab, dat op dinsdag 14 oktober 2014 gehouden werd in het Utrechtse Academiegebouw. Deze bijeenkomst maakt deel uit van het Climate-KIC project 'Closed Loop Communities'.

Ronde 1: Pitches van innovatieve ideeën

Het 7^e Circular Economy Lab ging van start met een vijftal *pitches* van veelbelovende innovaties die kunnen bijdragen aan het sluiten van materiaalkringlopen op lokaal niveau:

1. Bas Luiting (www.luiting.nl) presenteerde zijn initiatief om gerecycled PET te gebruiken als grondstof voor 3D printers.
2. De E-waste race (www.ewasterace.nl) van Timmy de Vos is een initiatief dat via een webplatform scholieren inschakelt bij het inzamelen van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur.
3. Fungi Town (www.fungitown.nl) kweekt eetbare paddestoelen (o.a. Shi Take, oesterzwammen) op ingezameld koffiedik, zo legde Déborah Couture uit tijdens haar pitch.
4. Shop en Drop (www.shopendrop.nl) werd gepitched door Francien Eppens. Shop en Drop adviseert mensen waar ze het beste hun verschillende soorten afval (E-waste, kleding, etc.) kunnen inleveren tijdens het winkelen.
5. Pietro Galgani van Upstyle Industries (www.upstyleindustries.wordpress.com) toonde design meubilair vervaardigd uit gerecyclede materialen, ontworpen door Upstyle Industries.

Ben Kubbinga van Circle Economy (www.circle-economy.com/) reflecteerde kort op de voorgaande pitches. Hij bracht onder meer naar voren dat het nuttig kan zijn contact te zoeken met de producenten van de afgedankte artikelen die worden ingezameld om te onderzoeken hoe de mogelijkheden voor hergebruik, reparatie of recycling verder verbeterd kunnen worden. Ook het zoeken van samenwerking met retailers, afvalverwerkers en de recyclingbranche kan duurzaamheidswinst opleveren.

Ronde 2: Lokale materiaalkringlopen: kansen voor CO₂ emissiereductie en energiebesparing.

Prof. dr. Ernst Worrell presenteerde de resultaten van een studie naar de kansen voor CO₂ emissiereductie en energiebesparing door het sluiten van lokale kringlopen die is uitgevoerd door het Copernicus Instituut van Universiteit Utrecht. Het blijkt dat de positieve energie- en klimaateffecten t.o.v. de gangbare grootschalige afvalverwerking en recycling relatief bescheiden zijn. Lokaal hergebruik en het voorkomen van afval, bijvoorbeeld door reparatie in zgn. *repair cafes*, zijn de activiteiten die in dit opzicht het best scoren. De effecten van het lokaal sluiten van materiaalkringlopen reiken echter veel verder dan reductie van energieconsumptie en broeikasgasemissies alleen, zo gaf professor Worrell aan. Misschien wel even

belangrijk zijn de positieve stimulans voor het gemeenschapsgevoel en de bewustwording van het eigen grondstoffengebruik en van de mogelijkheden voor reparatie, hergebruik en recycling.

Ronde 3: De rol van gemeenten

Prof. Jacqueline Cramer, directeur van USI, interviewde drie afvalmanagement experts: Anouk Teuns, senior adviseur strategie & beleid bij Gemeente Utrecht, Ilse van den Breemer van Amsterdam Economic Board en Jos de Bruijn, Dienst Ruimtelijk Ordening van Gemeente Amsterdam. Hierbij kwamen vragen aan bod als: “wat is er voor nodig om bestaande systemen en structuren te verrijken met innovatieve ideeën zoals zojuist gepresenteerd?” en “welke rol is in dit proces weggelegd voor de gemeente en voor de sector?”. Uit de discussie tussen panelleden en publiek die ontstond naar aanleiding van deze vragen kwam naar voren dat gemeenten een duurzamer grondstoffengebruik kunnen helpen realiseren door:

1. Naast prijscriteria ook duurzaamheidscriteria mee te nemen in de aanbesteding van de gemeentelijke afvalverwerking. Voor textiel wordt dit nu meestal al gedaan en ook voor bouw- en sloopafval en andere stromen wordt hieraan hard gewerkt. Een mooi voorbeeld dat ter sprake kwam is de Amsterdamse Stichting Stadshout, die gekapt Amsterdams hout (eigendom van de gemeente) verwerkt tot planken en meubelen, waaronder straatmeubilair en speeltoestellen voor de gemeente Amsterdam. Een probleem bij dergelijke initiatieven kan zijn dat innovatieve start-ups vaak nog geen of onvoldoende ‘track record’ hebben om door gemeentelijke inkopers als betrouwbare samenwerkingspartner gezien te worden;
2. Initiatieven zoals die gepitched zijn in Ronde 1 van het lab te ondersteunen, bijvoorbeeld door:
 - a. Het creëren van voldoende ruimte in de regelgeving. De huidige regelgeving is bijvoorbeeld beperkend als er voor nieuwe innovaties nog geen alternatief is en dus ook geen concurrentie; bij afwezigheid van concurrentie kan er niet aanbesteed worden en worden inkopers dus gedwongen terug te vallen op de traditionele vuilverwerking;
 - b. Veel duidelijker naar de burger te communiceren wat er precies met het gescheiden ingezamelde afval gebeurt. Zo kunnen kleinschalige initiatieven die het halen van gemeentelijke doelstellingen ondersteunen gepromoot worden en kunnen hardnekkige stedelijke mythen (‘alles wordt na inzameling toch weer bij elkaar gegooid en gaat vervolgens naar de vuilverbranding’) ontkracht worden.
 - c. Via organisaties zoals de Economic Board Amsterdam de (gemeentelijke) overheid en bedrijven aan elkaar te koppelen en innovatieve projecten te ontwikkelen (b.v. via het ‘hosten’ van het CE Boostcamp, www.CEboostcamp.nl).
 - d. Het beschikbaar stellen van data en het op andere manieren faciliteren van nieuwe initiatieven die passen binnen de gemeentelijke doelstellingen.

Door de initiatiefnemers van de innovaties die tijdens Ronde 2 van dit lab gepitched zijn werd naar aanleiding hiervan opgemerkt dat zij over het algemeen zeer tevreden zijn met de ondersteuning vanuit de gemeentes waarmee zij te maken hebben.

3. De eigen milieu-impact te reduceren door duurzaam in te kopen;
4. De eigen afvalproductie te beperken.

Ronde 4: De rol van de afvalsector

De heren Jurrie Oosterhof, directeur Afval Verwijdering Utrecht (AVU), Egbert Vennik, directeur Scherpenzeel BV en Kees Haaksman, directeur Agterberg / Groenrecycling Utrecht gingen onder leiding van Jacqueline Cramer in discussie met elkaar en de zaal over het integreren van kleinschalige lokale innovaties met het huidige afvalmanagement. De drie vertegenwoordigde organisaties bezetten sleutelposities binnen de afvalverwerking in de provincie Utrecht. Er bleek tijdens de discussie al snel consensus te bestaan over

het feit dat het opknippen van afvalstromen in kleinere volumes voor lokale verwerking kan leiden tot emissiereductie, bijvoorbeeld door het kleinere aantal transportkilometers. Het is echter op korte termijn moeilijk om grote volumes afval anders te gaan verwerken, omdat verwerking normaalgesproken aanbesteed is in meerjarige contracten. Daarnaast zijn de investeringen in de huidige verwerkingsmethoden (zoals vuilverbrandingsinstallaties) vaak nog niet terugverdiend, waardoor het voor afvalverwerkers financieel onaantrekkelijk is om snel op nieuwe technologieën over te stappen. De grote investeringen die veelal nodig zijn voor het realiseren van nieuwe verwerkings- en terugwinningsmethoden maken daarnaast het realiseren van grote volumes noodzakelijk.

Naast het behalen van grote volumes is echter ook het behalen van voldoende kwaliteit nodig om te kunnen concurreren met 'virgin' grondstoffen en om hoogwaardige recycling mogelijk te maken (b.v. recycling van papier als kopieerpapier i.p.v. toiletpapier). Hoogwaardige recycling is over het algemeen relatief winstgevend en stelt ons in staat grondstoffen langer in de kringloop te houden. Er werden verschillende mogelijkheden aangedragen voor inpassing van kleinschaliger initiatieven in de verwerking van de grote volumes waarmee AVU, Scherpenzeel en Agterberg/Groenrecycling Utrecht werken, om zo hoogwaardiger recycling te bewerkstelligen. Een paar voorbeelden: houtige biomassa van Agterberg/Groenrecycling kan 'vervezeld' worden en dienen als grondstof voor 3D printen, vermengd met cement dienen als grondstof voor de gebouwde omgeving, of omgezet worden in houtskool die nodig is voor kleinschalige lokale compostproductie. De inzameling van E-waste in de E-waste race (Ronde 1) is direct interessant voor Scherpenzeel BV; dit geldt ook voor het recyclen van PET voor 3D printen.

Het voorkómen van afval, lokaal hergebruik en lokale recycling heeft voordelen ten opzichte van grootschalige conventionele recycling, zo bleek uit de tijdens Ronde 2 van dit lab gepresenteerde studie. De oplossing moet daarom nu gezocht worden in een combinatie van de huidige grootschalige verwerking die voldoet de huidige duurzaamheidseisen in combinatie met het inpassen van kleinschalige initiatieven waar dat mogelijk is. Gemeenten en gemeentelijke samenwerkingsverbanden als de AVU kunnen bedrijven prikkelen om dit te realiseren.

Conclusies

- Het lokaal sluiten van kringlopen levert, ten opzichte van gangbare recycling, naast bescheiden energiebesparingen en CO₂ emissiereducties ook andere voordelen op zoals een beter gemeenschapsgevoel, bewustwording van het eigen grondstoffengebruik en van de mogelijkheden voor reparatie, hergebruik en recycling.
- De overheid kan kleinschalige initiatieven ondersteunen door: (1) duurzaamheidscriteria mee te nemen bij het aanbesteden van afvalverwerking, (2) het creëren van voldoende ruimte in de regelgeving en (3) het in algemene zin faciliteren en promoten ervan, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van data en voorzieningen en door communicatie naar de burger.
- Vanwege langlopende contracten en gedane investeringen van vuilverwerkers en recycle bedrijven is het veelal niet mogelijk op korte termijn grote afvalstromen op geheel andere wijze te verwerken. De oplossing moet daarom nu gezocht worden in een combinatie van de huidige grootschalige verwerking, voor zover die voldoet de huidige duurzaamheidseisen, in combinatie met het inpassen van kleinschalige initiatieven waar mogelijk. Onder vuilverwerkers blijkt er volop interesse te zijn voor dit soort initiatieven; start-ups brengen continu nieuwe interessante innovaties op de markt. Het is mede aan de gemeenten om de grote spelers te prikkelen tot samenwerking en het integreren van vernieuwende (nu nog) kleinschalige initiatieven.